

SOEDAN

SOEDAN

VERHALEN VAN OOGGETUIGEN
ONDER REDACTIE VAN CRAIG WALZER

AANVULLENDE INTERVIEWS EN EEN INLEIDING DOOR
VALENTINO ACHAK DENG EN DAVE EGGERS

NAWOORD DOOR
MENNO GROOTVELD

VERTAALD UIT HET AMERIKAANS DOOR
IRENE KETMAN

Oorspronkelijke titel: *Out of Exile*

Oorspronkelijk uitgegeven door: McSweeney's books, 2009

© McSweeney's Publishing, 2009

© Vertaling uit het Amerikaans: Irene Ketman, 2010

© Nederlandse uitgave: Lebowski Publishers, Amsterdam 2011

Omslagontwerp: Dog and Pony, Amsterdam

Omslagfoto: Corbis

Typografie: Michiel Niesen, ZetProducties, Haarlem

ISBN 978 90 488 0677 5

NUR 320

www.voiceofwitness.com

www.mcsweeneys.net

www.lebowskipublishers.nl

Lebowski Publishers is een imprint van Dutch Media Uitgevers bv

lebowski

Dit boek is ook leverbaar als e-book:

978 90 488 0678 2

INHOUD

VOORWOORD: het laten weerklinken van zelden gehoorde stemmen 7

INLEIDING: tot we het met onze eigen ogen zien 11

VERANTWOORDING 23

BENJAMIN BOL MANYOK 25

ABUK BAK MACHAM 45

TARIG OMER 67

MUBTAGA MOHAMMED ALI MOHAMMED 101

MATHOK AGUEK 129

NADIA EL-KAREEM 145

MOTUZ SALAH AL-DEEN 161

ALWEEL KOL 175

BOB (AHMED ISHAG) 209

MARCY NAREM EN ROSE KOI 251

JOHN MAYIK 265

MARGARET IBADYO BAGET YON 291

APOBO KALIFA 305

PANTHER ALIER 323

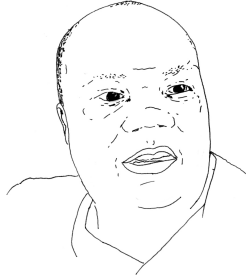
ACHOL MAYUOL 361

GAZAFI ADDALLA 373

NAWOORD 393

BIJLAGE A: Soedan geschiedenis, land, oorlog, vrede 397

BIJLAGE B: ontheemden en vluchtelingen 438

BENJAMIN BOL MANYOK

LEEFTIJD: 45

STAM: *Dinka Rek*

GEÏNTERVIEWD IN: *vluchtelingenkamp Jebel Aulia, Soedan*

WE PLANTEN GEEN BOMEN

In het kamp Jebel Aulia wonen vijfenveertigduizend Zuid-Soedanezen. De overgrote meerderheid verliet huis en haard in Zuid-Soedan en Darfur als gevolg van oorlog. Het kamp bevindt zich in de woestijn ten zuidwesten van Khartoum. De huizen zijn gemaakt van leem en stro. Er is elektriciteit noch leidingwater. Over alles ligt een laag woestijnstof uit de Sahara.

Benjamin Bol Manyok woont al vijftien jaar in Jebel Aulia. Hij is langer dan één meter tachtig en is stevig gebouwd. Hij draagt lange katoenen tunieken met een felgekleurd patroon. Benjamin sprak over zijn leven terwijl we in de Kodraschool zaten. Het schooltje bestaat uit één lange, vrijwel lege ruimte van golfplaat. Benjamin is het hoofd van de Kodraschool. Hij vertelde zijn verhaal in het Arabisch. Het interview eindigde toen de Soedanese politie de school binnenkwam en iedereen sommeerde te vertrekken.

Ik werd in 1962 geboren en ik kreeg de naam Benjamin Bol Manyok. Ik ben een Dinka Rek. Zoals veel mensen die in Zuid-Soedan zijn geboren weet ik mijn geboortedag niet, want wij hebben geen geboortebewijzen.

Ik werd geboren in Gogrial, een dorp in de staat Warab in het noorden van Zuid-Soedan. Salva Kiir, de huidige vicepresident van Soedan, komt uit hetzelfde dorp. Mensen zijn er boer en hoeden geiten. Mijn dorp was een van de grootste in Warab, een echt stadje met buurten en buurtkeren. Momenteel is het een van de streken in het zuiden waar de ergste schade werd aangericht. Het behoort tot de laatste plaatsen waar werd ge-

vochten voordat de vrede kwam. Zelfs voor de oorlog was er geen elektriciteit in het dorp. Nu is het nog slechter.

Mijn vader was de politieman in de streek. Hij deed dat werk vanaf 1922 tot hij als oude man met pensioen ging. Het is bij ons niet zoals in veel plaatsen die jullie waarschijnlijk kennen, waar toezicht uitoefenen het hele etmaal doorgaat. Hij had tijd voor werk ernaast. Hij bewerkte zijn land en hoedde geiten. Mijn vader was een weeskind, geen vader of moeder, geen broers of zussen en dat maakte dat hij echt voor ons wilde zorgen. Zelfs toen hij oud werd en de politie verliet, bleef hij altijd zijn kinderen opvoeden.

En er waren veel kinderen! Je mag wel zeggen dat hij een vrouwenliefhebber was; hij had elf vrouwen. Ikzelf heb er vier. Dus je kunt wel zeggen dat ik de kunst van hem heb afgekeken. Hij trouwde met elf vrouwen, want hij wilde een grote familie. Ik wilde hetzelfde. Ja, ja, ik ben al een poos een vrouwenliefhebber. Toen ik zeventien was had ik mijn eerste kind. Mijn oudste zoon is achter in de twintig. Alles bij elkaar heb ik eenentwintig kinderen en, nou ja, een paar ervan zijn buitenechtelijk. Maar ik ken ze allemaal en momenteel zijn er negen van hen bij mij in Khartoum. De anderen zitten bij mijn familie in Zuid-Soedan. Ik laat ze daar, omdat in het noorden de lessen in het Arabisch worden gegeven. Maar in het zuiden leren ze Engels.

Mijn moeder was de zevende van de elf vrouwen van mijn vader. In oktober 2006 is ze overleden. Ik had haar toen al vijftien jaar niet gezien. Mijn moeder was een erg slimme vrouw en een leider. Ze werd het hoofd van de vrouwelijke afgevaardigden in ons district. Tot de dag dat ze stierf was ze onze lokale leider. Geen enkele andere vrouw had zo'n positie ooit bekleed.

Toen ze overleed was ze inmiddels een erg bekende en gerespecteerde vrouw geworden. Veel regeringsfunctionarissen uit het zuiden kwamen naar het huis van mijn broer in Khartoum, waar we rouwden.

Mijn moeder was geworteld in het land en wilde per se dat wij dezelfde wortels hadden. Zelfs tijdens de oorlog, toen mijn kinderen een jaar of

drie, vier waren, namen mijn vrouwen de kinderen mee naar het huis van mijn moeder in het zuiden van Soedan. Mijn moeder vond het niet prettig dat de kinderen in de omgeving van Khartoum zouden opgroeien. Ze wilde hoe dan ook dat onze kinderen opgroeiden als zuiderlingen in ons zuidelijke land.

Ik heb vijf broers en twee zussen van mijn moeder. Mijn vader had bij al zijn vrouwen samen eenenvijftig kinderen. Mijn vader splitste zijn vrouwen op. In de ene buurt had hij er drie bij elkaar zitten en in een ander district woonden er vijf bij elkaar. Dus altijd wanneer mijn vader tijd doorbracht in een huis was dat een speciale gebeurtenis en dan aten we met hem – alle kinderen van de verschillende moeders.

Ik ging op jonge leeftijd naar school en leerde goed. Ik groeide op tussen de burgeroorlogen in, nadat de Addis Ababa-overeenkomst een einde had gemaakt aan de eerste oorlog. In mijn jeugd was er daarom vrede. We waren vrij en ik kon onderwijs volgen. Ik ging in mijn staat naar de middelbare school, naar het Toch Instituut. In 1977 deed ik eindexamen. Ik sliep in het slaaphuis, maakte vrienden en was een goede leerling. Eigenlijk was de middelbare school indertijd zoals een universiteit. Zodra je erheen ging, kon je de vakken kiezen voor het werk dat je later graag wilde gaan doen. Ik koos onderwijs en lesgeven.

Aanvankelijk wees mijn directe omgeving mijn keuze om onderwijzer te worden af. Mijn vader wilde dat ik net zoals hij politiemann werd. Ik had veel broers die naar de universiteit gingen. Mijn vader zag mijn oudere broers vertrekken om te gaan studeren en ik denk dat hij mij beschouwde als de laatste kans dat een zoon in zijn voetsporen zou treden. Hij vroeg me: ‘Waarom doe je dit?’ Maar ik liet me er niet van weerhouden om onderwijzer te worden. Ik ben een geboren onderwijzer; ik ben voor dit werk in de wieg gelegd. Nadat mijn vader bij de politie weggegaan was, werd hij benoemd als lid van de onderwijzersraad in onze streek, die de scholen in de regio adviseerde. Door dit werk begon hij waardering te krijgen voor mijn keuze.

Toen ik van school kwam was ik gediplomeerd onderwijzer en kreeg ik

onmiddellijk een baan bij de plaatselijke school. Indertijd waren leerlingen en onderwijzers heel ontspannen. Het schoolgebouw was een aardig grote hut van leem, met een zinken dak. We hadden wat boeken, we konden lesgeven en we gaven goed les. Er was respect voor onderwijzers. Elke onderwijzer kreeg één koe, waardoor we altijd melk te drinken hadden en nooit honger hadden. We hadden boerderijen en vruchten en in de rivier konden we vissen. We hoorden nooit over iemand die honger leed. We ontvingen een klein salaris, maar dat hoefden we niet uit te geven. Misschien kocht je eens een radio of nieuwe schoenen. We hadden het goed en konden sparen. We kwamen niets tekort. Het is niet zoals nu. Nu is een familie afhankelijk van een salaris om te kunnen eten. Indertijd was ons salaris onbelangrijk, omdat we koeien hadden, land om te bewerken en we hadden de natuur.

Het was toen anders om onderwijzer te zijn. Toen mocht je volgens de voorschriften een kind wegens slecht gedrag een klap geven of met de zweep slaan, maar dat voorschrift heb ik zelf nooit echt gevolgd. Tuurlijk, soms moest je, denk ik, je toevlucht nemen tot een kind zweepen om hem te straffen. Maar vroeger werd dat te vaak gedaan. Het is goed dat het tegenwoordig meer wordt afgekeurd om zulke dingen te doen.

GEWOON EEN KWESTIE VAN GELIJKHEID

Ik herinner het me nog dat de oorlog begin jaren tachtig begon. Ik was ongeveer twintig. Ons dorp was een streekcentrum, een belangrijke plaats met politie en regeringskantoren. Dus logisch dat de SPLA – het Soedaneese Volksbevrijdingsleger, het verzet – daar groeide. De leiders waren merendeels voormalige regeringsfunctionarissen die zich hadden afgekeerd. Ik vertelde mijn familie dat ik me bij de SPLA hoopte aan te sluiten, maar mijn vader was daar absoluut tegen. Zijn belangrijkste doel was om zijn kinderen dicht bij hem in de buurt te houden.

Ik steunde de oorlog. Er waren problemen voor ons, voor ons volk, en

die moesten opgelost worden. Het was gewoon een kwestie van gelijkheid. We vroegen de regering om eenvoudige dingen voor ons te doen, een beetje ontwikkeling. En dat weigerden ze. Het was één en al corruptie. En we waren natuurlijk niet vrij. Het beste voorbeeld is toen de shariawetten kwamen en we ons opeens aan de islamitische wetten moesten houden. Ze zeiden tegen me dat als ik een islamitische wet overtrad, ik ervoor in de gevangenis kon komen. Maar ik ben christen!

Als ik iets steel kunnen ze me volgens de sharia mijn hand afhakken, alleen maar voor stelen. Alcohol was ook een heikel punt.* Als je op bruiloften het lokale bier, *merissa* noemden we dat, niet meebracht, wat had het dan voor zin om naar de bruiloft te gaan? Ander voorbeeld: als je van een meisje houdt en je wilt met haar trouwen, maar haar vader wil dat niet omdat ze een bruidsschat van veel koeien voor haar vragen. Dan kun je met dat meisje afspreken dat je met haar wegloopt; dat is puur liefde, daar schuilt geen kwaad in. Maar de sharia zegt dan dat het geen huwelijk is en daarom moet het zwaar bestraft worden.

OVERAL DODE GEITEN EN EZELS

Het was 1986, en ik was onderwijzer, echtgenoot en vader, toen de bombardementen begonnen. Voordat we gebombardeerd werden hadden de SPLA-leiders informatie over wat er kwam – ze hadden immers een regeringsverleden én connecties. De SPLA probeerde ons gerust te stellen door te zeggen: ‘Ze gaan hier niet komen om jullie te bombarderen, ze komen hier om ons te bombarderen.’

Vóór het bombardement staken de SPLA-eenheden de nabijgelegen rivier over. Toen de eerste aanvallen kwamen bevond ik me in een klaslokaal om examen af te nemen. Het was een belangrijk examen voor

* Volgens de Soedanese sharia zijn productie en consumptie van alcohol misdrijven.

leerlingen van de zesde klas tot en met de middenschool. De klappen kwamen en kwamen en we schuilden in de hoeken.

Die eerste dag ontvluchtten we het gebied en gingen we naar een dorp in de buurt, maar de tweede dag kwamen we terug om onze spullen te verzamelen. Het was een chaos toen we terugkwamen. Je zag lijken op de wegen. We groeven in de huizen en soms als je een stuk puin optilde zag je een dode man of dode dieren; overal lagen dode geiten en ezels. Het leek wel of alles gedood was. In werkelijkheid denk ik dat er twintig doden waren.

We merkten dat de SPLA-mensen bang waren. De dag erop joeg de regering ze achterna. Ze bombardeerden de plaats waar ze naartoe waren gevlicht en de regering nam de macht in ons dorp over. Na die dag vertrokken we.

Mijn ouders bleven in een dorp dicht bij dat van ons. Ik besloot verder weg te gaan. Mijn moeder stond achter mijn besluit om te vertrekken. Eigenlijk denk ik dat ze bang was dat ik me bij de SPLA zou aansluiten als ik in de buurt van ons dorp bleef. Veel van mijn broers hadden dat al gedaan. Maar ik besloot dat ik dat niet zou doen. Ik hoefde me niet bij de SPLA aan te sluiten om mijn mannelijkheid te bewijzen. In plaats daarvan moest ik zorgen voor wat we nog overhadden. Mijn vader haalde veel van zijn koeien en wat spaargeld en gaf dat allemaal aan mij. Ik vertrok en ik ben nog steeds weg, al twintig jaar.

JIJ KOMT UIT GOGRIAL EN JIJ LEEFT NOG?

Na de bombardementen liep ik naar Wau, de dichtstbijzijnde stad. Het was twee dagen lopen, langs de rivier naar het zuiden. Onderweg viel de SPLA me vaak lastig. Ze hielden me staande op de weg en stelden me vragen. ‘Waar ga je heen, waarom ga je?’ Er was verderop namelijk een controlepost van de regering, voordat ik Wau in kon gaan. De SPLA was bang dat ik de regering in Wau informatie zou geven. Ze stelden me veel vra-

gen en ik antwoordde tot duidelijk was dat ik geërgerd raakte en dan lieten ze me passeren.

De SPLA had trouwens gelijk. Toen ik de controlepost buiten Wau bereikte ondervroegen de soldaten van het regeringsleger me. 'Waar is de SPLA? Hoeveel geweren hebben ze?' De soldaten konden ook aan me zien dat ik ontwikkeld was. Ik kon daarom niet gewoon doen alsof ik dom was. Dus toen ze me eenvoudige, voor de hand liggende vragen stelden zoals: 'Is de SPLA in jouw dorp?', zei ik ja, omdat iedereen dat toch al wist. Maar als het om de details en geheimen ging, kon ik wel liegen en hun zeggen dat ik niets wist.

In Wau gebruikte ik mijn vaders geld en koeien om zakenman te worden. Ik kocht tarwe en verkocht het met winst. Maar het liep niet zo goed. In het algemeen was het moeilijk om geld te verdienen. En werd je echt rijk, dan stalen soldaten van je of ze vermoordden je. De regering had speciale milities ingehuurd om de Dinka's aan te pakken. Deze mannen benaderden mij als zakenman en eisten dat ik loyaal was aan de noordelijke regering. Ze kwamen binnen en eisten prijzen; ze kwamen binnen en zeiden: 'Verkoop die radio voor vijfenzeventig, voor honderd pond.' Die radio was niet eens te koop; ik verkocht tarwe! Maar zij maakten hun prijs en ik moest die accepteren. Als ik iets verkeerd tegen ze zei konden ze me doden en dat wist ik.

In Wau hoorden we nieuws over de oorlog, via de radio en via de tamtam. Soms kreeg ik bericht van mijn ouders. Iedere dag kwamen er nieuwe vluchtelingen vanuit de dorpen naar de stad en zij brachten nieuws mee. Na enkele maanden liet ik mijn eerste vrouw overkomen naar de stad. Naast mijn zaak had ik ander werk. Een lagere school had me aangenomen. Ik was erg geïnteresseerd in sport, dus op die school was ik niet alleen onderwijzer maar ook basketbaltrainer. Onder de mensen genoot ik inmiddels wel respect.

Ik bleef een paar jaar in Wau. Maar ik kon me daar nooit ontspannen voelen, nooit veilig. Om ons heen werd niet vaak gebombardeerd, maar voor mij waren niet de bommen maar de mensen het probleem. Ik herin-

ner me het moment waarop ik besloot te vertrekken. Er kwamen officieren van het regeringsleger naar mijn huis en die zeiden dat ze mijn Land Rover wilden hebben. Het was regenseizoen en ze wilden hem gebruiken om andere auto's mee uit de modder te trekken. Ik zei nee. Ik zei tegen ze: 'Als jullie mijn vrachtwagen willen hebben, kunnen jullie hem huren of van me kopen.' Er was een hoofdofficier bij die berucht was in de stad. Hij keek me strak aan toen ik dit zei. Ik herinner me dat goed. Hij vroeg: 'Wie is deze man?' Ik vertelde hem waar ik vandaan kwam en hij zei: 'Jij komt uit Gogrial en jij leeft nog?' Hij bleef me strak aankijken. Daarna verkocht ik mijn spullen, stuurde mijn dieren naar mijn moeder en verhuisde ik.

WAT MOET HIJ STELEN?

Op dat moment had ik de keuze tussen terugkeren naar mijn dorp of naar Khartoum gaan. Ik besloot naar Khartoum te gaan, want de route van Wau naar mijn dorp was één en al controleposten, landmijnen, hinderlagen en meer nog. Weten jullie wat grappig is? Ik betaalde de regering om me in hun eigen vliegtuig mee naar Khartoum te nemen. Ik ging naar het vliegveld van Wau en trof daar een paar vriendelijke soldaten, die een stoel voor me regelden in een vliegtuig naar Khartoum. Dus ik nam een vliegtuig en liet mijn vrouw in Wau achter. Ik was bang dat als we met zijn tweeën gingen, de autoriteiten wantrouwig zouden worden en zouden weten dat ik niet terugkwam. Ik vreesde dat ze me geen toestemming zouden geven om te vertrekken. In mijn eentje kon ik ze vertellen dat ik alleen maar voor zaken naar Khartoum ging en terugkwam. Ik kwam niet terug.

Ik geloof dat ik in 1992 in Khartoum aankwam. Mijn broer en mijn neef zaten in het leger. Ze woonden dicht bij het vliegveld en de eerste tijd woonde ik bij hen. Misschien lijkt het vreemd dat zij als zuiderlingen voor de regering werkten, maar er waren veel zuiderlingen, veel Dinka's, bij de strijdkrachten van Khartoum. Het leger betaalde geld, gaf banen.

Het was gewoon werk in de stad, ze vochten niet in het zuiden. Er zat geen enthousiasme in het werk. Het was gewoon werk. En wat de oorlog die gaande was betrof, mensen liepen voortdurend over naar een andere kant. Laat me het zo zeggen, als ik een soldaat ben en jij een officier en ik heb problemen met jullie, dan zou ik gewoon kunnen vertrekken en overlopen. Dat gebeurde de hele tijd, zelfs op het hoogste niveau. Loyaliteiten veranderden voortdurend. Facties splitsten zich af van dr. John Garang en dan probeerden ze een overeenkomst te sluiten met het noorden.* En daarna loog het noorden tegen hen en dan verzoenden ze zich weer met dr. John. Inmiddels ging het toen niet meer om overlopen of veranderende loyaliteiten. Mensen waren de oorlog gewoon zat en ze zouden alles doen om er een eind aan te maken.

Eerst ging ik bij mijn broer wonen. Al snel had ik twee banen. Eén als scheidsrechter bij de voetbalbond en één als trainer van een kleine zwemploeg. Ik kwam in het bestuur van een kleine school in het kamp Jebel Aulia, de Kodraschool. Al gauw begon ik bij deze school te werken, als onderwijzer en sporttrainer. Na vier of vijf maanden kwamen mijn vrouw en kinderen over naar Khartoum. Mijn familie bleef groeien. Het was gek, ik ben hier in Khartoum met twee vrouwen getrouwd en de bruidsschat in geiten werd uitgewisseld tussen onze families in Zuid-Soedan. De derde keer werd de bruidsschat in geiten daar betaald en daarna werd de vrouw naar het noorden, naar mij, gestuurd.

Ongeveer een jaar nadat ik naar Khartoum was gekomen had ik ten slotte mijn familie bij me en toen hadden we ons eigen huis nodig. Het huis van mijn broer was veel te klein. Jebel Aulia was een kamp voor vluchtelingen in eigen land, voor mensen uit het zuiden zoals ik. Bovendien had ik al werk op de school in Jebel Aulia. Het kostte me iedere dag drie uur om naar mijn werk te komen en dat was te veel. Daarom was ik

* John Garang richtte de Soedan People's Liberation Movement/Army (SPLM/A) op en was een leider van de rebellenbeweging. Zie bijlage A, p. 397-437 voor een chronologie van onafhankelijk Soedan.

bereid om erheen te gaan. In de kampen kon je gewoon een huis bouwen van leem en hoefde je geen huur te betalen. Voor water zou ik ook niet hoeven te betalen. Ik kon gewoon naar de pomp om water te pompen. Dus dat was de slimste zet.

Bijna vijftien jaar later ben ik nog altijd in Jebel Aulia. Ik ben hier nu het schoolhoofd. Het land waarop ik woon is niet echt van mij, maar niet veel mensen willen hier wonen en daarom was ik heel lang niet echt bezorgd om het kwijt te raken. Maar nu hoor ik veel verhalen over dat mensen van hun land verwijderd worden. Komt allemaal door de ministers van Planning in Khartoum. De huidige bewoners van Jebel Aulia zijn merendeels hierheen 'overgeplaatst' vanuit Khartoum. Dat houdt in: het waren ontheemden die op andere onbebouwde grond in Khartoum woonden, tot de regering kans zag om dat land te ontwikkelen en toen verkochten ze het aan particuliere investeerders. De mensen werden gewoon van het land afgebulldoerd. De politie kwam, soms midden in de nacht om ze te verdrijven. Dus die mensen komen naar kampen als Jebel Aulia. Ik schat dat hier nu elf- of twaalfduizend mensen wonen. Miljoenen meer zoals wij wonen in alle uithoeken van de stad.

Hoe kan ik het kamp beschrijven aan mensen die hier nooit zijn geweest? Het is een eenvoudige plek. De meesten van ons komen uit het zuiden. Sommigen komen uit het Nubagebergte, en anderen kwamen niet zo lang geleden uit Darfur. We kunnen het allemaal met elkaar vinden; zelfs de noorderlingen die hier zijn komen wonen. Zodra we hier eenmaal zijn, zitten we allemaal in dezelfde situatie, met dezelfde status. Daarom kunnen we met elkaar opschieten. Zeker, er zijn wel eens kleine problemen. Zelfs hier, nu we met elkaar zitten te praten, een Soedanees en een buitenlander, kwam een dronken Arabische man binnen die tegen me zei dat ik me moest schamen omdat ik met een blanke man praatte. Maar dat zijn kleine probleempjes. Bovendien, hoe zouden we hier misdaad kunnen hebben? Ik bedoel, zelfs al zou iemand hier een beroving willen plegen, wat moet hij stelen?

De grond is droog en de lucht is heet. Je kunt hier geen voedsel ver-

bouwen. We hebben water omdat organisaties ons handpomp hebben gedoneerd. Er is geen elektriciteit. We bouwen onze huizen van leem. We zitten nu midden in het zomerregenseizoen en twee dagen geleden is mijn huis ingestort, omdat het geen betonnen fundering heeft. Tot het eind van het regenseizoen zal ik nu bij mijn burens wonen en dan ga ik een ander huis bouwen. Dit gebeurt niet ieder jaar, maar het gebeurt wanneer er veel regen is. Om te herbouwen komen de mensen uit het dorp bij elkaar. Voor een dag of twee komen alle mannen in het dorp bij elkaar en beginnen aan het huis. Meestal bouwen ze één kamer en één *rakuba*, een tent van lappen plastic. Het is een kamp van leem en plastic. En later kan ik het huis afmaken en een muur om alles heen bouwen. Dat is eenvoudig. Je bakt wat stenen en stapelt ze en plakt ze aan elkaar met nog meer leem en stokken. Het is in een dag of zeven klaar.

Een vrouw vindt hier werk als schoonmaakster voor een rijke Arabische familie. Die geven haar een paar pond en wat eten dat ze over hebben, nooit genoeg. Als de mannen werk vinden, kunnen ze bakstenen van klei bakken of als gravers werken of de straten bij de markt schoonmaken. Er zijn ook mensen die de stad verlaten om te gaan boeren. Mensen hier leven onder de armoedegrens en de regering zorgt niet voor ze. Er zijn hier geen ziekenhuizen voor ons, en kinderen gaan makkelijk dood. Hier in de buurt zijn wel ziekenhuizen; vanuit het schoolraam zien we een splinternieuw ziekenhuis staan, pas een jaar oud. Maar het is een militair ziekenhuis. Het is niet voor ons. Het is voor gepensioneerde veteranen en voor rijke mensen die zorg kopen. Maar het ziekenhuis is niet voor het publiek bedoeld. Als een van onze kinderen ziek is, zouden we geld moeten betalen om erin te mogen. En als we geen geld hebben, gaat het kind dood.

Er zijn geen regeringsscholen in Jebel Aulia. Mijn salaris komt niet van de regering, en het kan niet van de leerlingen komen. De lessen zijn gratis, omdat niemand ze anders zou kunnen betalen. Voor mijn werk als schoolhoofd ontvang ik honderd pond per maand – vijftig Amerikaanse dollars – van Save the Children uit het Verenigd Koninkrijk. In de ogen van de hulpverleners is dat niet eens genoeg geld om het een salaris te

kunnen noemen; zij noemen het een aanmoedigingspremie. Maar honderd pond per maand is nog altijd beter dan bij veel scholen. Soms is er helemaal geen geld en dan moeten we de school bijna twee maanden sluiten. De onderwijzers moeten dan een andere manier vinden om geld te verdienen en daarna beginnen de lessen weer.

WE LEVEN BUITEN DE TIJD

In de jaren sinds ik naar Jebel Aulia kwam, is er hier vrijwel niets veranderd. Het is alsof we buiten de tijd leven. Je kunt zeggen dat mensen armer en armer worden. Jaren geleden kwamen de organisaties om ons eten te geven. We hadden vier medische centra, een naaiatelier waar vrouwen kleren konden naaien en soms kwamen de organisaties naar de scholen om eten te brengen. Maar nu is er niets! De organisaties zijn allemaal naar Darfur gegaan. En sinds het vredesakkoord zijn er ook naar het zuiden gegaan voor de wederopbouw. Maar ons zijn ze vergeten. Over het vertrek van de organisaties heb ik geen mening. Misschien is Darfur voor hen een betere plaats om te zijn. Organisaties kunnen niet ons hele leven bij ons blijven.

Nu er niemand naar ons hier kijkt, heeft de regering onlangs de gelegenheid te baat genomen om een nieuwe wet aan te nemen. Nu moet iedereen van buiten een vergunning hebben om kampen als dit binnen te komen. Dat maakt het nog moeilijker voor mensen om ons te komen helpen. Feitelijk waren dit vroeger kampen die door hulporganisaties geleid werden, maar nu zijn het regeringskampen. Het is voor organisaties heel moeilijk geworden om binnen te komen.

Ik besef dat hulp een tijd en een plaats heeft; het hoort niet eindeloos door te gaan. Toen de hulporganisaties hier waren, zorgden zij veel beter voor ons dan de regering. Ze hebben jarenlang voor ons gezorgd, maar ze stopten ermee. Het probleem was dat we aan ze gewend waren geraakt. We begonnen afhankelijk van hen te raken in plaats van dat we afhankelijk waren van onszelf. Ik herinner me dat ze ons ergens in de jaren negen-

tig gedurende twee jaar voedsel gaven en toen er in het derde jaar opeens geen voedsel meer kwam, hadden we honger omdat het ons niet lukte om voor onszelf te zorgen. Zodra dat voedsel ophoudt en je gebrek lijdt, moet je werk vinden als timmerman of chauffeur of wat dan ook. De organisaties kwamen en gaven ons te eten, maar ze leerden de mensen niets waarmee ze zelf geld konden verdienen.

Nu, wanneer de organisaties kunnen komen, hebben ze wel geleerd dat wanneer ze ons iets geven, ze ons ook iets moeten leren. Nu is het geven van eten echt gestopt. We krijgen geen gratis voedsel meer. Les en waterpompen, ja. Maar geen voedsel. En van de regering krijgen we enkel praatjes. Die hebben niets voor ons. Zelfs de SPLM-mensen hier – de zuidelijke afgevaardigden in de regering – doen ook niet veel. Soms komen ze naar het kamp en zien ze dat we verarmd zijn. Ze vertellen ons dat we goed moeten leven, goede mannen moeten zijn. En ze zeggen dat als we het gevoel hebben dat we hier niet langer kunnen overleven, zij voor hulp voor ons in Zuid-Soedan zullen zorgen. Ik weet dat nog niet zo zeker. Wat ik wel weet, is dat we hier nog steeds zitten.

HET PROBLEEM LIJKT VER WEG TE ZIJN

Ik wil heel graag terug naar het zuiden.

Sinds de ondertekening van het Algemene Vredesakkoord door het noorden en het zuiden, voel ik minder spanning onder de mensen. Het probleem lijkt nu ver weg te zijn, bij de politici. Als je het aan gewone mensen vraagt, dan willen ze gewoon een normaal leven. Maar zodra je politieke ideeën in hun hoofden stopt wordt het een ander verhaal. Ga naar de universiteiten in Khartoum, daar zie je een zuiderling en een noorderling samen eten, samen studeren, zonder probleem. De regering zei vroeger tegen de noorderlingen ‘als jij voor ons sterft, sterf je voor de jihad.’ Dat is een sleutel naar de hemel en daarom overtuigde die propaganda mensen. Zij zeiden dat als je een zuiderling doodde, je automatisch